

До спеціалізованої вченої ради
Д 35.052.19
Національного університету
«Львівська політехніка»

79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 12

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію
Бліхар Марії Миронівни
«Правова природа інвестиційних відносин:
фінансово-правове регулювання»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук
за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Економічні реформи і подальша інтеграція України до європейської господарської системи тісно пов'язані із залученням інвестицій, завдяки їх надходженню можна належно стимулювати ефективний розвиток вітчизняної економіки, сприяти стабільному функціонуванню соціальних та політичних інститутів. Водночас результативне залучення й ефективна реалізація інвестицій (як вітчизняних, так й іноземних) можливі тільки за умови формування та здійснення адекватної державної інвестиційної політики. Як наслідок, у країні формується сприятливий інвестиційний клімат, складовими якого є політична стабільність, сприятливі умови для економічного зростання, прозорі та зрозумілі для інвестора «правила гри» на інвестиційному ринку, а також якісне законодавство, що спроможне забезпечувати збалансованість публічних і приватних інтересів. Відповідно наукову актуальність і практичну затребуваність має комплексне дослідження правових аспектів державного впливу в сфері інвестиційної діяльності.

На особливу увагу у наведеному контексті заслуговує аналіз публічно-правового блоку, за допомогою якого здійснюється забезпечення інвестування (передусім, йдеться про конституційно-, адміністративно- та фінансово-правове регулювання в окресленій сфері), а також розробка конструктивних пропозицій з його удосконалення (с. 46; 405).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій викладено послідовно. Так у першому розділі дисертації, який має назву «Фінансово-правова природа відносин, що виникають при здійсненні інвестиційної діяльності», автором обґрунтована правова природа і фінансово-правове регулювання відносин, що пов'язані з інвестиційною діяльністю, визначена фінансово-правова компетенція суб'єктів інвестиційної діяльності, досліджена характеристика об'єктів інвестування у фінансово-правовій доктрині.

Другий розділ дисертаційної роботи під назвою «Правове регулювання бюджетно-інвестиційної діяльності» присвячено класифікації видів і форм бюджетно-інвестиційної діяльності, розкриттю ознак і формулюванню визначення категорії «бюджетні інвестиції», розкриттю особливостей суб'єктного складу бюджетних правовідносин, що стосуються інвестиційної діяльності, дослідженню стадійності як природної властивості бюджетно-інвестиційного процесу.

У третьому розділі дослідження чільну увагу авторки присвячено аналізу особливостей та структури податково-інвестиційних правовідносин, класифікації податків і зборів, що справляються при інвестуванні, виокремленню ключових податкових платежів у контексті інвестиційної діяльності, з'ясуванню специфіки податково-процедурного регулювання і визначенню загального, спеціального та особливого податкових режимів у сфері інвестування.

Четвертий розділ дисертації, який має назву «Фінансовий контроль у сфері інвестиційної діяльності», присвячений аналізу фінансово-правового ракурсу контрольних процедур у сфері інвестиційної діяльності, визначенню

видів і методів фінансово-інвестиційного контролю, характеристики компетенції фінансово-контрольних органів щодо інвестування, дослідженню підстав і різновидів фінансової відповідальності за інвестиційні правопорушення.

Доведено, що фінансове право набуває особливого значення, зважаючи на фінансово-правову природу сучасних інвестиційних відносин в Україні. Адже, по-перше, інвестиції мають вартісний (фінансовий) вимір; по-друге, позитивний результат інвестування врешті-решт призводить до наповнення централізованих публічних фондів коштів; по-третє, важливий сегмент у сучасних вітчизняних реаліях становлять інвестиції, які здійснюються крізь призму бюджетів; по-четверте, надзвичайно широкий діапазон застосування у сфері інвестицій має фінансовий контроль (с. 122; 405).

Обґрунтованість висунутих здобувачем наукових положень підкріплюється глибинним аналізом фінансово-правового забезпечення інвестиційної діяльності в Україні, опрацьованими літературними джерелами з фахових питань і використанням отриманих результатів з метою удосконалення теорії та практики фінансово-інвестиційного правового регулювання. Дисертаційна робота розв'язує важливу наукову або науково-прикладну проблему в галузі фінансового права щодо сутності відповідного галузевого впливу на інвестиційну діяльність, наводить алгоритм розробки нових теоретичних і практичних рекомендацій щодо реформування фінансово-інвестиційного правового регулювання в нашій державі, а також містить аргументовані пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства України.

Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в дисертації, є достатньою мірою обґрунтованими, логічними і послідовними. Кожен пункт наукової новизни в дисертаційній роботі ретельно аргументований, доведений та висвітлений в наукових працях здобувача. У роботі також проаналізовано зарубіжний досвід щодо фінансово-правового забезпечення інвестування та можливості його

використання в Україні, запропоновано за результатами дослідження шляхи запровадження цього досвіду.

Здобувач достатньо кваліфіковано та науково обґрунтовує те, що зосередження публічних коштів на інвестиціях є об'єктивною потребою і зумовлене двома взаємопов'язаними чинниками: економічним і правовим (с. 54). Відповідно, одне із важливих призначень публічних фінансів – за посередництвом інвестиційної діяльності примножувати суспільні багатства у вигляді економічного і людського капіталу. Автор цілком слушно зазначає, що інвестування як сфера публічної фінансової діяльності існує тому, що суспільство об'єктивно потребує здійснення вкладень матеріальних цінностей у різні галузі економіки, а також у соціальну сферу (с. 55).

Достовірність результатів і новизна досліджень, повнота їх викладу в опублікованих працях забезпечена знанням і творчим використанням наукової методології та застосуванням сучасних методів проведення досліджень. Вони охоплюють тривалий період часу, ґрунтуються на узагальненні практики фінансово-правового регулювання в сфері інвестування. Отримані наукові результати, теоретичні положення й практичні висновки дослідження були здійснені в межах науково-дослідної роботи.

Наукова новизна полягає у тому, що дисертація є першим у вітчизняній науковій літературі комплексним дослідженням, у якому на монографічному рівні концептуалізуються сучасні теоретичні та практичні перспективи фінансово-правового регулювання інвестиційних відносин.

На особливу увагу заслуговують такі положення, висновки, рекомендації та пропозиції, які найбільш наочно відображають її наукову новизну, теоретичну та практичну значущість, наприклад:

а) сформульовано авторське визначення фінансово-інвестиційної правової політики та фінансово-інвестиційної безпеки (с. 38-39);

б) аргументована доцільність створення: Інвестиційно-інноваційного агентства України; спеціалізованого фінансово-контрольного

органу(Фінансово-інвестиційної інспекції України); спеціалізованого державного банку (Банку розвитку) та введення до системи судоустрою України Вищого суду з питань інвестиційної діяльності як вищого спеціалізованого суду (с. 39-40);

в) визначено фінансово-правову природу інвестиційних відносин та окреслено основні напрями фінансово-правового регулювання у сфері інвестиційної діяльності: а) бюджетний вектор; б) податковий напрям; в) контрольно-деліктний вектор; г) валютний напрям (с. 38);

г) сформульовано дефініцію фінансово-інвестиційного контролю як різновиду фінансового контролю функціонування органів, що здійснюють публічну фінансову діяльність у сфері інвестування, для встановлення фактів порушення законності, фінансової дисципліни, доцільності й ефективності формування, розподілу і використання публічних фінансів у вигляді інвестиційних ресурсів, для протидії правопорушенням, забезпечення реалізації фінансово-інвестиційної політики держави та досягнення режиму правопорядку. Здійснено класифікацію зазначеного контролю за критерієм методу: ревізія фінансово-інвестиційної діяльності; фінансово-інвестиційний аудит; тематична фінансово-інвестиційна перевірка; фінансово-інвестиційний аналіз; експертиза інвестиційних проектів (їх фінансового сегмента), обстеження та фінансовий моніторинг (с. 40);

д) виокремлення групи інвестиційних (за цільовим спрямуванням) податкових платежів. У ретроспективному розумінні до них включені, зокрема: збір на розвиток рекреаційного комплексу в Автономній Республіці Крим, збір на розвиток пасажирського електротранспорту в Автономній Республіці Крим, а також збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства. Доведено, що зараз до окресленого різновиду податкових платежів належить військовий збір (з деякими застереженнями). Запропоновано дефініцію інвестиційного податкового платежу – це збір, одним з основних призначень коштів від справляння якого є фінансування суспільно вагомих програм і проектів (інвестування) (с. 40).

У дисертації сформульовано й чимало інших цікавих і корисних положень, висновків і рекомендацій. Представлена наукова робота виконана здобувачем самостійно, з використанням новітніх досягнень теорії права та науки фінансового права. Усі сформульовані в ній положення і висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора.

Результати дисертації, висновки та пропозиції відображено у 56 опублікованих наукових працях, з яких: одна одноосібна монографія, 30 наукових статей у фахових виданнях України та у наукових виданнях інших держав, 25 тез доповідей і повідомлень на науково-практичних конференціях.

Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження полягають у тому, що вони можуть бути використані:

- у науково-дослідній діяльності – для подальшого подолання проблемних аспектів фінансово-правового регулювання інвестиційної діяльності;

- у навчальному процесі – під час організації освітньої діяльності та викладання навчальних дисциплін фінансово-правового циклу, а також для підготовки методичних розробок, підручників, навчальних посібників із дисциплін «Фінансове право», «Податкове право», «Бюджетне право», «Фінансово-інвестиційне право» (акти впровадження у діяльність Львівського державного університету внутрішніх справ від 15 березня 2017 р. № 27; у діяльність Хмельницького університету управління та права від 20 березня 2017 р.; у діяльність Національного університету «Львівська політехніка» від 23 жовтня 2017 р. № 67-01-1702);

- у правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності діяльності органів, що здійснюють публічну фінансову діяльність у сфері інвестування (довідка про впровадження Комітету Верховної Ради України з питань бюджету від 13 грудня 2017 р. № 04-13/12-2623(286369); акт впровадження Департаменту економічної політики Львівської

облдержадміністрації у практичну діяльність органів місцевого самоврядування від 3 жовтня 2017 р. № 1-11-3729);

– у правотворчій діяльності – для удосконалення чинного фінансового законодавства України, зокрема бюджетного і податкового.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату. Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог МОН України. Зміст дисертаційної роботи логічний, виклад матеріалу послідовний і достатньо розкритий. Зміст автореферату повністю ідентичний основним положенням дисертації.

Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, поділених на тринадцять підрозділів, висновків, списку*використаних джерел, а також додатків. Загальний обсяг дисертації становить 488 сторінок, обсяг основного тексту – 371 сторінка. Список використаних джерел складається із 625 найменувань і охоплює 60 сторінок, додатки –15 сторінок.

Критичні зауваження та побажання до дисертаційної роботи. Відзначаючи високий рівень дисертаційного дослідження слід зазначити що в ньому містяться певні спірні, узгоджені чи не зовсім обґрунтовані положення, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і напрямами подальшої розробки означеної проблеми. Зокрема:

1. У представленій науковій роботі відсутній належний аналіз структури, завдань, повноважень, форм і принципів роботи Національної інвестиційної ради, створеної відповідно до Указу Президента України від 29 серпня 2016 року № 365/2016 «Питання Національної інвестиційної ради». Вважаємо, що навряд чи є виправданим ігнорування здобувачем у дисертаційному пошуку ролі наведеного органу в формуванні за забезпеченні реалізації державної політики в сфері інвестиційної діяльності, а також специфіки правового статусу Національної інвестиційної ради у контексті обраного напрямку наукового пошуку.

2. Враховуючи пропозиції значного числа науковців та їх законодавчого обґрунтування інвестиційного процесу щодо доцільної

наявності відповідної галузі права – інвестиційне право, що має комплексний характер (с. 46), дисертант оминає увагою зазначений важливий аспект. Під час публічного захисту дисертації хотілося би почути позицію автора з приводу наведеного дискусійного питання.

3. У вступі дисертації автор цілком слушно стверджує, що інформаційну та емпіричну бази дослідження становлять узагальнення практики застосування чинного законодавства України, довідкові видання, публікації в періодичних виданнях, статистичні матеріали (с. 38). Водночас варто зауважити, що здобувачвикористовує статистичні дані досить «обережно». Попри це, статистика за 2016–2017 роки не наводиться взагалі. Таким чином, дисертант з власної ініціативи обмежує можливості щодо отримання об'єктивної інформації стосовно стану інвестування в нашій державі, впливу фінансового права на відповідні процеси, на формування сучасних тенденцій в зазначеній сфері.

4. На наш погляд, роботі тільки додало би напрацювання авторської дефініції: а) «природа фінансово-правового регулювання інвестиційних відносин в Україні» – ключової правової категорії, з огляду на визначену здобувачем тему дисертації; б) «фінансово-правова компонента системи юридичної відповідальності у сфері інвестиційної діяльності».

5. Автором на с. 33-34 зроблено перелік науковців в числі яких є вчені, які вивчали правові проблеми інвестицій в загальній теорії фінансового права (Воронова Л.К., Кучерявенко М.П., Музика-Стефанчук О.А., Орлюк О.П., Пацурківський П.С., Пришва Н.Ю., Чернадчук В.Д. та ін.), однак конкретних результатів щодо вирішення ними завдань вдосконалення правового регулювання інвестиційної діяльності не відображено.

6. У висновках с. 404-413 більш ґрунтовно викладено розв'язання наукової проблеми забезпечення нормальних умов внутрішнього інвестування економіки держави. В той же час, проблемні питання гарантування безпеки іноземних інвестицій, як збоку українських державних

структур управління, так і судової системи бажано було б конкретизувати, виходячи із загального тексту дослідження.

Отже, дисертаційна робота **Бліхар Марії Миронівни** «Правова природа інвестиційних відносин: фінансово-правове регулювання» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. Вона містить теоретичні розробки та практичні пропозиції, спрямовані на модернізацію фінансово-правового забезпечення інвестиційної діяльності. Рівень проведених досліджень та їх практична спрямованість свідчать про наукову зрілість пошукувача.

Актуальність і новизна, важливість одержаних здобувачем результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практична цінність сформульованих положень і висновків у сукупності становлять необхідні підстави для висновку про те, що дисертаційна робота на тему «Правова природа інвестиційних відносин: фінансово-правове регулювання» відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук та пунктам 9-10, 12-14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567, а Бліхар Марія Миронівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

професор кафедри фінансового права

Університету ДФС України,

заслужений юрист України,

доктор юридичних наук, професор

В.Т.Білоус

« 12 » лютого 2018 р.